

Social media: Ψηφιακή Αθηναϊκή Αγορά ή Ψηφιακή Ρωμαϊκή Αρένα;

Ψευδείς ειδήσεις και παραπληροφόρηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ο ρόλος της κριτικής σκέψης -
Ένα κοινωνικο-τεχνικό πλαίσιο πέντε αξόνων

Δημήτρης Τζήμας
Δ/ντής Εσπερινού Γενικού Λυκείου Καστοριάς

04 Φεβρουαρίου 2026

Η παρουσίαση βασίζεται στο *Erasmus+ MILES project*

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Media literacy, Cognitive resilience, Artificial intelligence, Ethics, Instructional human-centered co-design, Mixed methods
- Γραμματισμός στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, Γνωστική ανθεκτικότητα, Τεχνητή νοημοσύνη, Ηθική, Μικτές μέθοδοι

<https://miles.erasmusplus.website>

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γιατί;

- Η ασφάλεια δεν είναι μόνο τεχνική (κωδικοί, ιοί κ.λπ.) αλλά και **γνωστική**
- Οι μαθητές/τριες είναι μέσα στα social media → οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται εργαλεία
- Η παραπληροφόρηση επηρεάζει κρίση, δημοκρατία, ψυχική υγεία
- Μετατόπιση παραδείγματος (δημιουργοί, algocracy)

- Διαδικτυακά challenges

- Fake news & Εκλογές

- ΕΕ πρόστιμο X

Ηλικιακή ομάδα

Έφηβοι (13–18)

Νεαροί ενήλικες (18–30)

Ενήλικες (30–50)

50+

Πλατφόρμες που προτιμούν

TikTok, Instagram, Snapchat, YouTube

Instagram, TikTok, YouTube, X, LinkedIn

Facebook, Instagram, YouTube, LinkedIn

Facebook, YouTube, WhatsApp/Messenger

Κύριος λόγος χρήσης

Ψυχαγωγία, δημοφιλία, κοινωνική αποδοχή

Έκφραση, ενημέρωση, networking

Επικοινωνία, ενημέρωση, εργασία

Επαφή με οικογένεια, ενημέρωση

What – Θεωρητικό υπόβαθρο

- ❑ How can we strengthen cognitive resilience against misinformation, fake news, and hate speech?
 - Social media: Digital Athenian Agora or Digital Roman Arena?

- ❑ Πώς μπορούμε να ενισχύσουμε τη **γνωστική ανθεκτικότητα** απέναντι στην παραπληροφόρηση, τις ψευδείς ειδήσεις και τη ρητορική μίσους;
 - Social media: Ψηφιακή Αθηναϊκή Αγορά ή Ψηφιακή Ρωμαϊκή Αρένα;

Κοινωνικο-τεχνικό πλαίσιο πέντε αξόνων

- Γνωστικός
- Μεταγνωστικός
- Ηθικός
- Κοινωνικός
- Μετασχηματιστικός

Διαταραχή πληροφορίας / Infodemic

- Misinformation
- Disinformation
- Malinformation
- Ψευδαγγελία

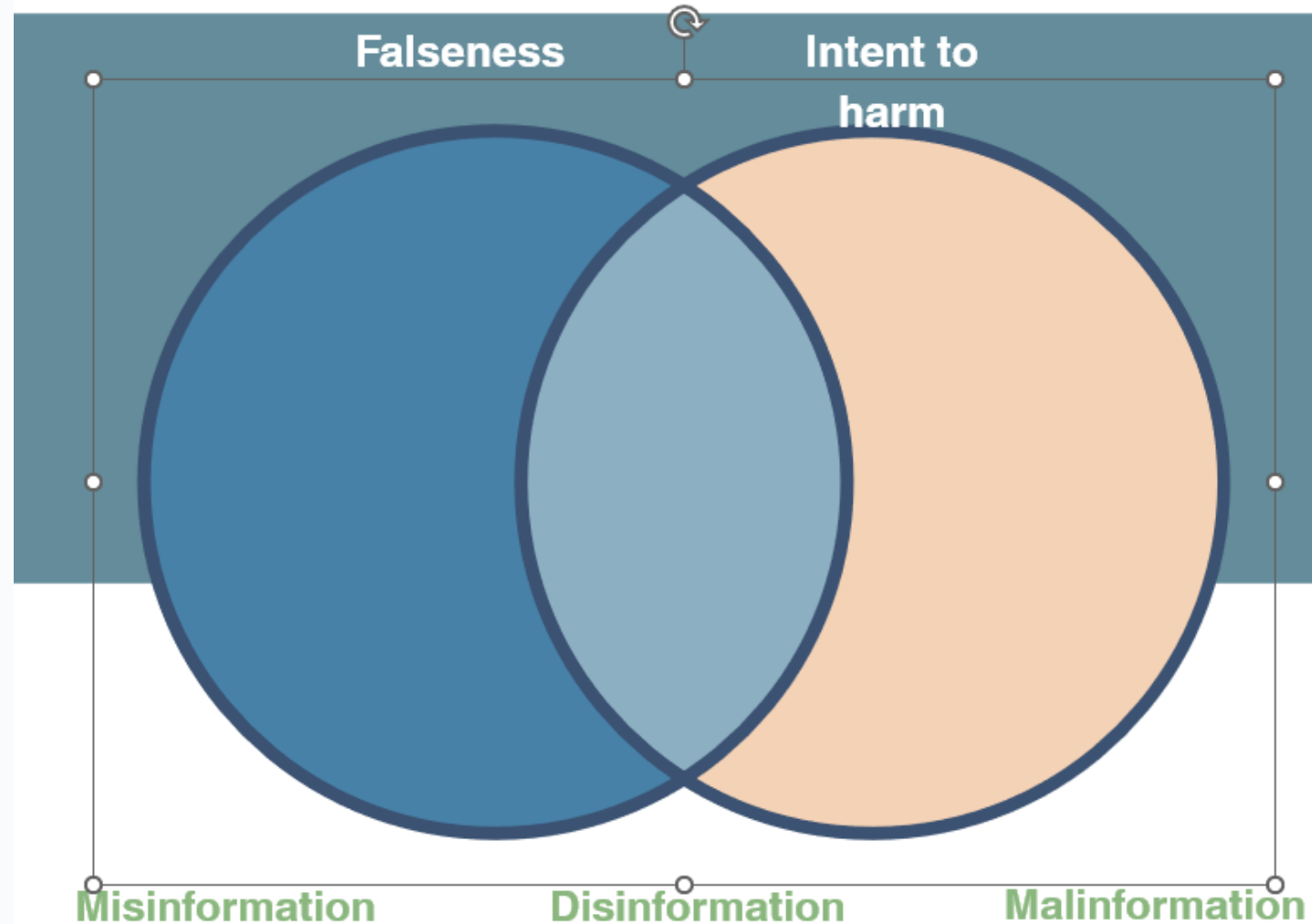

Fig. 1 (Venn): The three main types of **information disorder**

Πίνακας: Οι Πλημμύρες στη Γερμανία (Ιούλιος 2021) και ο ρόλος των Social Media

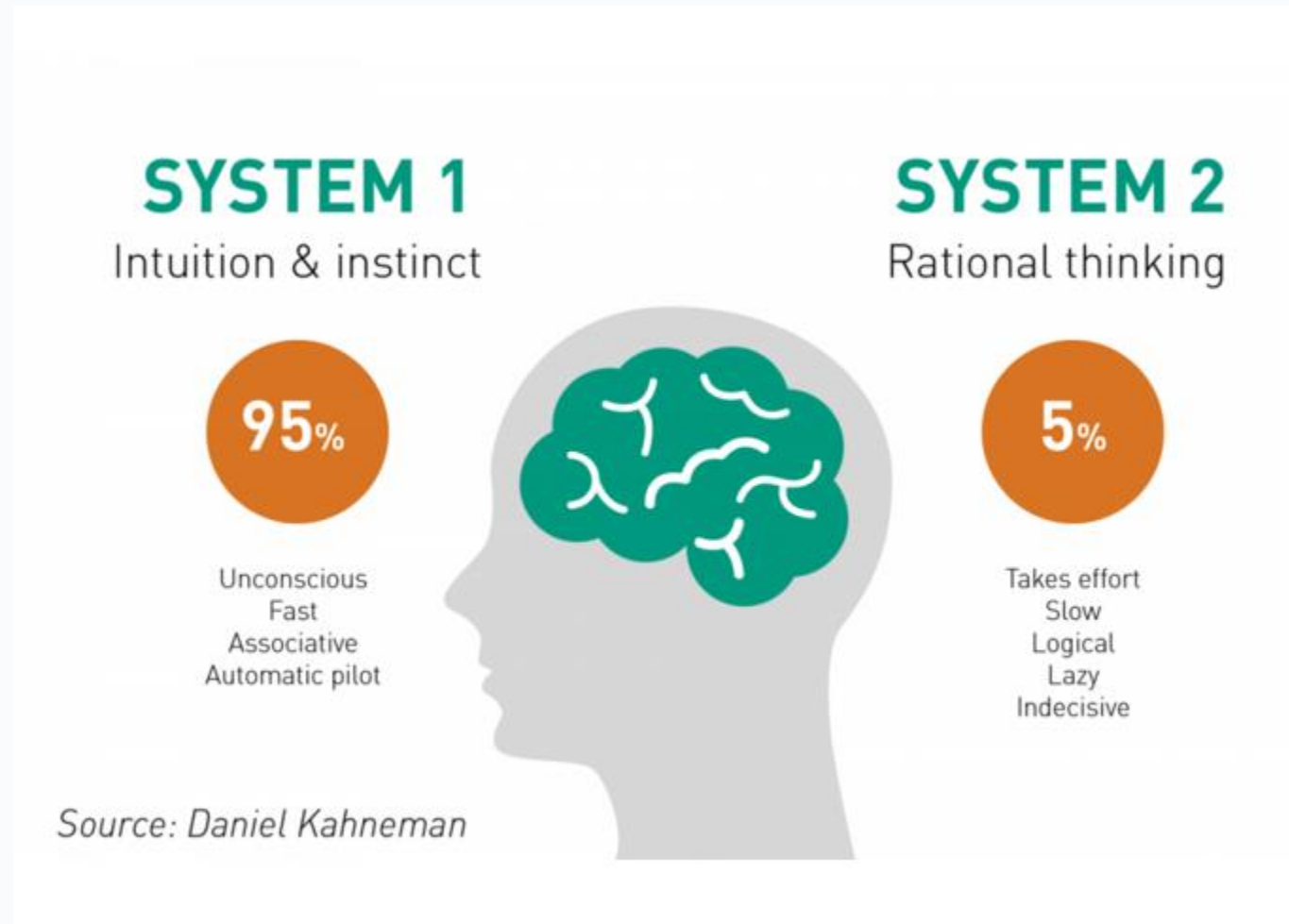
Στάδιο	Περιγραφή	Θετικός ρόλος των Social Media	Αρνητικός ρόλος των Social Media
1. Έναρξη κρίσης	Ισχυρές βροχοπτώσεις προκαλούν καταστροφικές πλημμύρες στη δυτική Γερμανία.	Οι πολίτες μοιράζονται πληροφορίες για τις περιοχές που χρειάζονται βοήθεια.	Εμφανίζονται φήμες για “έκρηξη φραγμάτων” και “τεχνητές πλημμύρες”.
2. Διάδοση πληροφορίας	Τα social media γίνονται βασικό κανάλι επικοινωνίας.	Ταχύτατη ενημέρωση για αγνοούμενους, ανάγκες, δωρεές.	Fake news εξαπλώνονται ταχύτερα από τις επίσημες ανακοινώσεις.
3. Αντίδραση κοινού	Ο κόσμος προσπαθεί να καταλάβει τι είναι αληθινό.	Εθελοντές οργανώνονται μέσω Facebook και Twitter.	Πανικός και σύγχυση λόγω ψευδών ειδήσεων – καθυστερούν επιχειρήσεις διάσωσης.
4. Συνέπειες	Δυσκολίες συντονισμού και αποκατάστασης εμπιστοσύνης.	Δημιουργία δικτύων βοήθειας.	Απάτες δωρεών και παραπληροφόρηση δυσκολεύουν τις αρχές.
5. Μετά την κρίση	Ανάλυση της “ψηφιακής διαχείρισης κρίσης”.	Νέα μέτρα για συνεργασία πολιτείας-πλατφορμών.	Ενίσχυση ομάδων παραπληροφόρησης στο Telegram.

Ψευδείς ειδήσεις / Χειραγώγηση Ψηφιακός φυλετισμός και ανωνυμία του διαδικτυακού όχλου

Οι μαθητές/τριες αναγνωρίζουν τους κοινωνικο-ψυχολογικούς μηχανισμούς πίσω από την παραπληροφόρηση

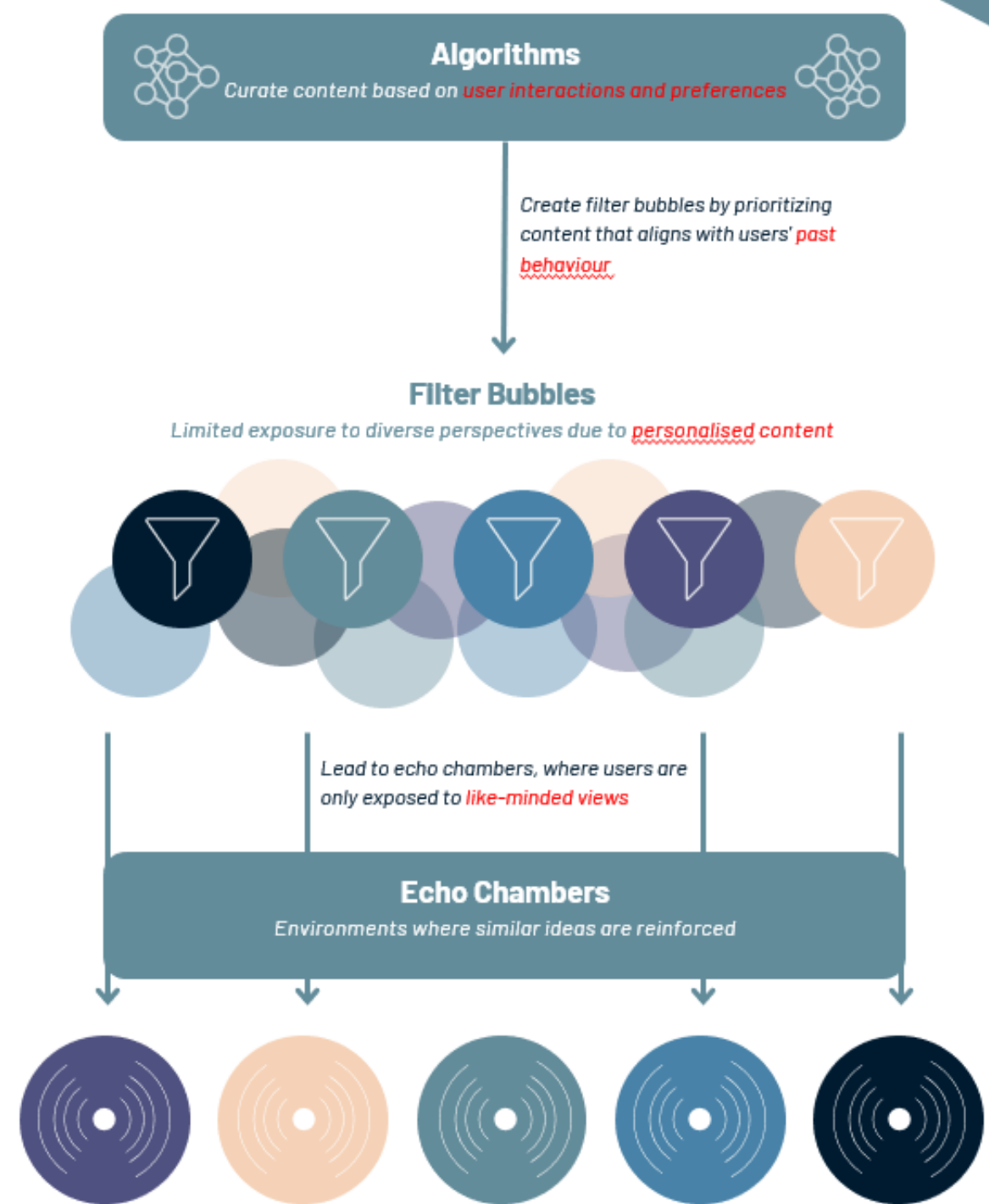
Ιογενής εξάπλωση της διασποράς ψευδών ειδήσεων

Ρητορική μίσους & Θεωρίες συνωμοσίας

- Echo chambers
- Filter bubbles
- Θεωρίες συνωμοσίας - <https://birdsarentreal.com>

Οι μαθητές/τριες κατανοούν πως λειτουργούν οι αλγόριθμοι των *social media* και ενισχύουν την κριτική τους σκέψη

Προκλήσεις

- Εκπαίδευση (AI-giarism)
- Δημοκρατία (Moltbook, αξιακά κριτήρια)
- Κοινωνική συνοχή (Ριζοσπαστικοποίηση)

Let's play!

Οι μαθητές/τριες χρησιμοποιούν εργαλεία fact-checking και αξιολογούν τον ρόλο της ΤΝ στην αντιμετώπιση καθώς και τη διάδοση των ψευδών ειδήσεων.

➤ [Kahoot-1](#)

➤ [Kahoot-2](#)

Why

- Γνωστική προκατάληψη
(confirmation bias,
overconfidence bias,
attribution bias,
framing,
emotional resonance)
- Λογικές πλάνες
- Προπαγάνδα
(white, grey, black)
Infodemic

➤ [Kahoot-3](#)

CONFIRMATION BIAS

SEEKING EVIDENCE THAT CONFIRMS OUR BELIEFS

...AND IGNORING INFORMATION THAT CONTRADICTS

sketchplanations

How - Media literacy & Κριτική σκέψη

Μην αφήνετε έναν αλγόριθμο να αποφασίζει ποιες ειδήσεις θα βλέπετε

“Mythbusters” για surface / deep / dark web

✗ Μύθος: Το μεγαλύτερο μέρος του διαδικτύου είναι το dark web

✓ Πραγματικότητα: Το dark web είναι πολύ μικρό τμήμα του διαδικτύου. Το μεγαλύτερο μέρος είναι το deep web (email, πλατφόρμες, προσωπικοί λογαριασμοί).

✗ Μύθος: Το deep web είναι επικίνδυνο

✓ Πραγματικότητα: Το deep web είναι καθημερινό και απαραίτητο (e-banking, σχολικά συστήματα, cloud).

✗ Μύθος: Στο dark web βρίσκεις την “απόλυτη αλήθεια”

✓ Πραγματικότητα: Κυκλοφορεί ακόμη περισσότερη παραπληροφόρηση, χωρίς έλεγχο πηγών.

✗ Μύθος: Αν κάτι δεν εμφανίζεται στο Google, δεν είναι ασφαλές

✓ Πραγματικότητα: Η μη εμφάνιση στις μηχανές αναζήτησης αφορά πρόσβαση και ιδιωτικότητα, όχι επικινδυνότητα.

✗ Μύθος : «Αν το διάβασα πολλές φορές, τότε μάλλον ισχύει»

✓ BUSTED: Η επανάληψη δεν κάνει μια πληροφορία αληθινή — την κάνει απλώς πιο οικεία.

✗ Μύθος : «Οι θεωρίες συνωμοσίας κρύβουν πάντα μια αλήθεια»

✓ Πραγματικότητα: Συχνά βασίζονται σε φόβο, απλουστεύσεις και γνωστικές προκαταλήψεις.

✗ Μύθος : «Οι νέοι “ξέρουν από ίντερνετ”, άρα δεν παραπλανώνται»

✓ Πραγματικότητα: Η ψηφιακή ευχέρεια ≠ κριτική σκέψη.

✗ Μύθος : «Τα social media απλώς δείχνουν την πραγματικότητα»

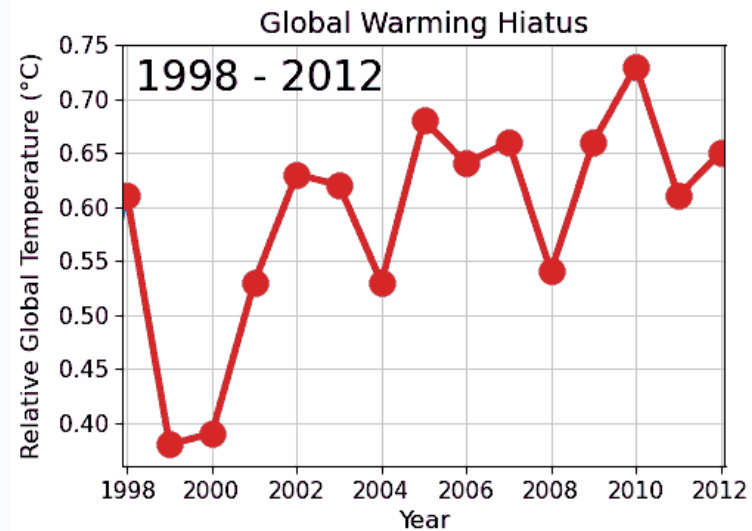
✓ Πραγματικότητα: Οι αλγόριθμοι φιλτράρουν και ενισχύουν συγκεκριμένο περιεχόμενο.

✗ Μύθος : «Το dark web είναι η πηγή της αλήθειας»

✓ Πραγματικότητα: Εκεί υπάρχει λιγότερος έλεγχος, όχι περισσότερη αξιοπιστία

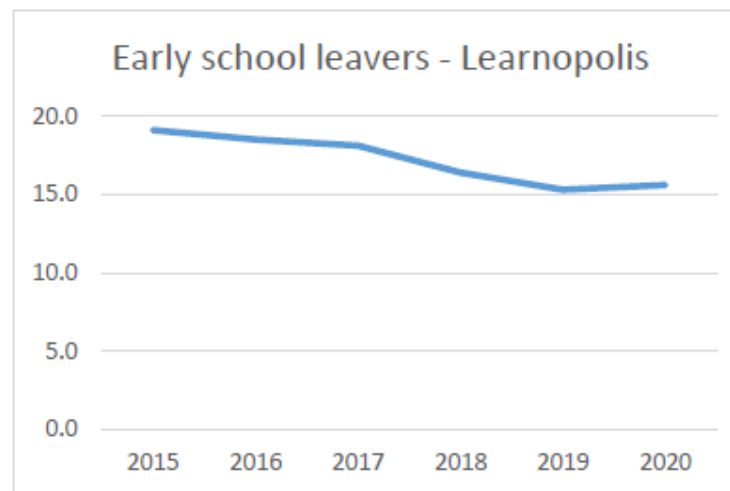
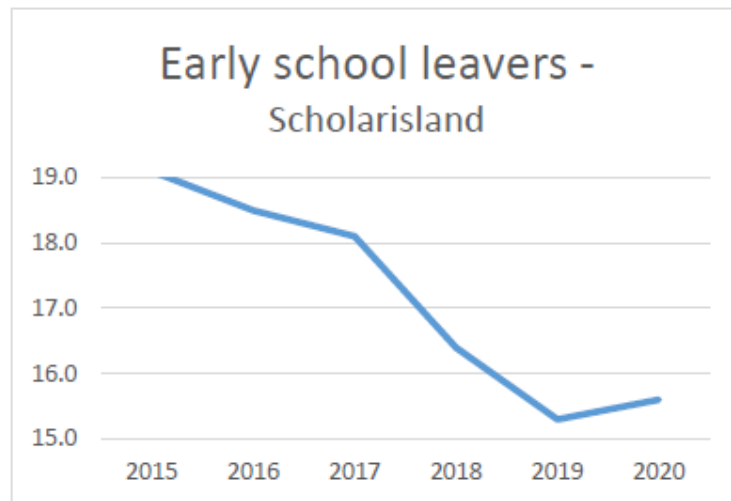
Ανάλυση δεδομένων

- Cherry-picking data (greenwashing)
- Python
- Fact – Opinion – Truth
- *Garbage in garbage out*

In an article published by the *New York Times* about union workers, it was reported that the workers experienced a 20% pay cut one year. The following year, the *Times* mentioned that the union workers received a 5% raise. The claim made was that this raise restored one-fourth of the previous pay cut. **Is this claim accurate, and why or why not?**

1. Look at the graphs below. Which of the graphs is describing a more dramatic situation? Why?

Pre/de-bunking

Εργαλεία (γνωστική ανθεκτικότητα έναντι της παραπληροφόρησης)

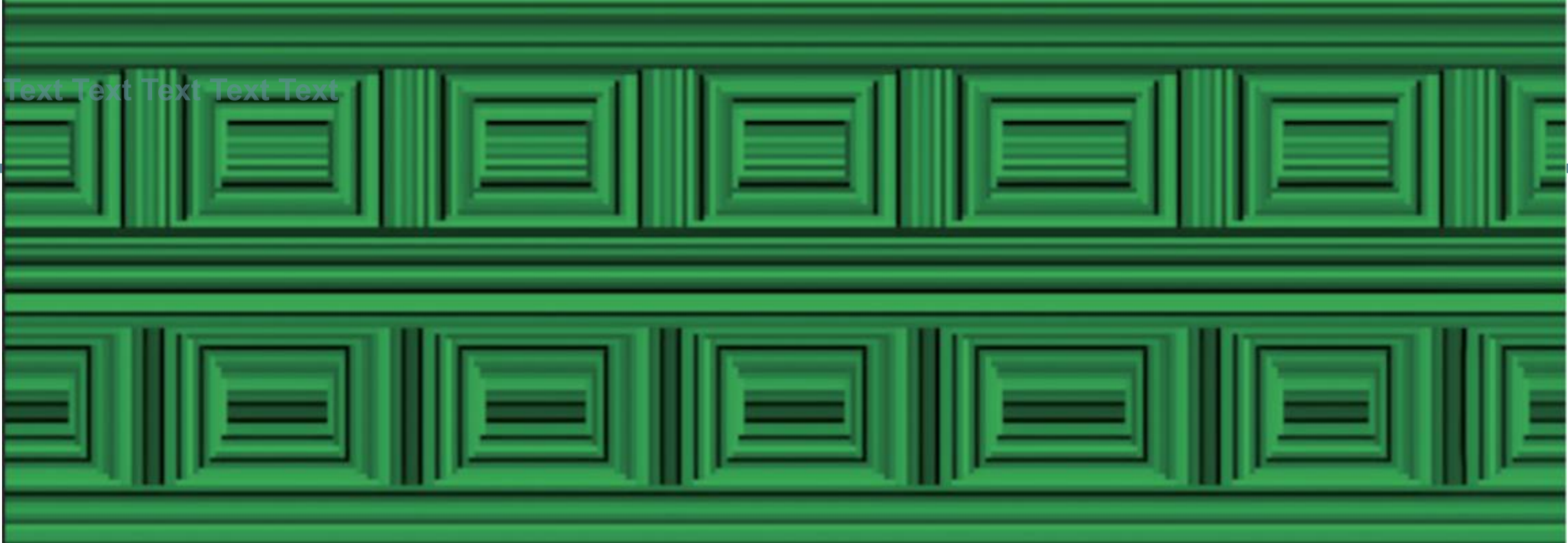
- <https://www.getbadnews.com/gr>
- <https://www.gapminder.org>
- <https://check4facts.gr>

Οι μαθητές/τριες εφαρμόζουν στρατηγικές prebunking & debunking

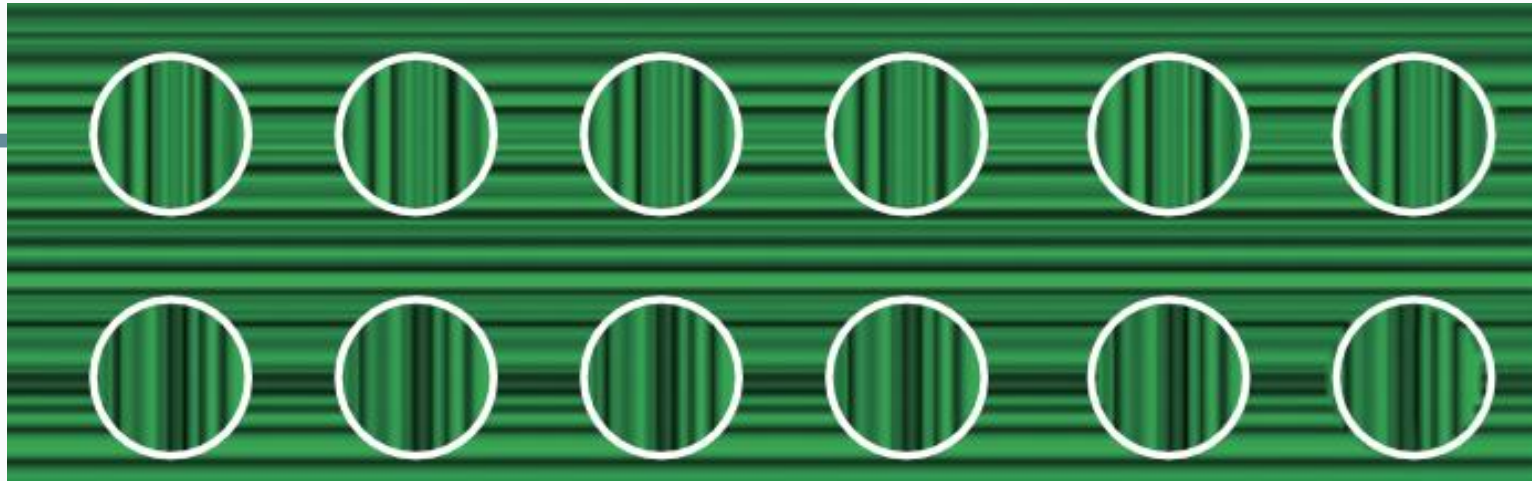

‘hack the brain’ – πόσοι κύκλοι υπάρχουν;

Text Text Text Text Text

‘hack the brain’

‘μυστική’ γλώσσα

Emoticons

AI generated Images

Mêmes

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κρυφά/κωδικοποιημένα μηνύματα

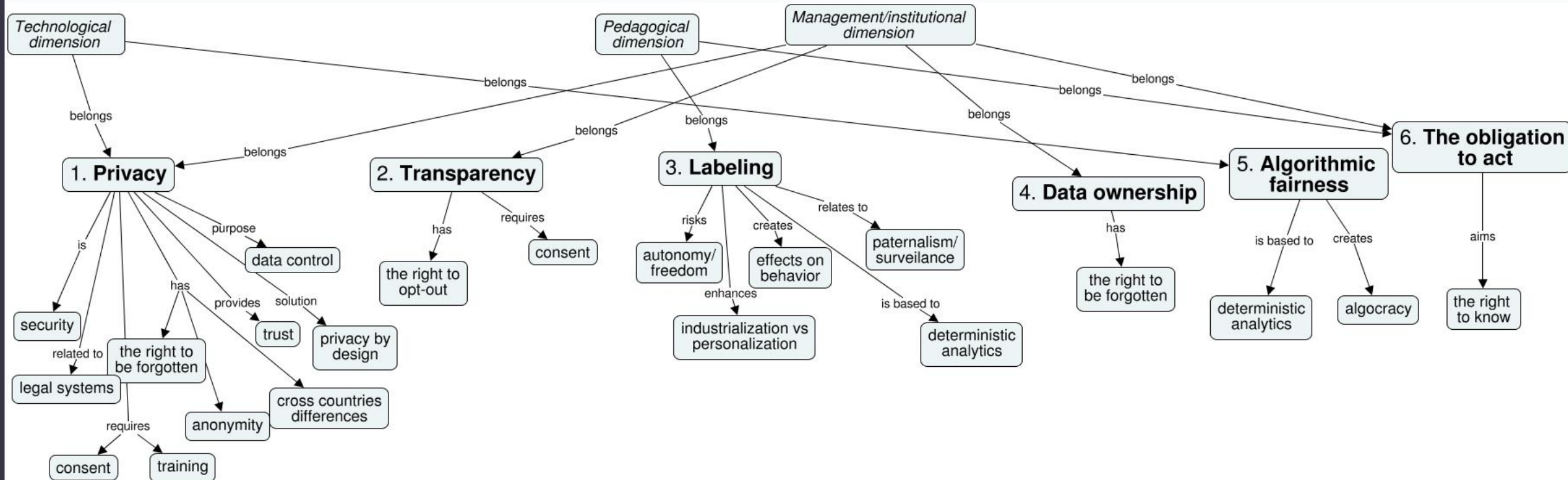
88

Ηθικά ζητήματα σχετικά με τη χρήση των ΜΚΔ

Δράσεις για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης

- ☐ Hands-on workshops
- ☐ Πρόγραμμα σπουδών
- ☐ Ενεργός πολιτειότητα
- ☐ *Fact-checking*
- ☐ Διεπιστημονική προσέγγιση
- ☐ **ResearchGate**, Academia, & LinkedIn
- ☐ Dialogue vs Debate
- ☐ *Media literacy by design*
- ☐ Obligation to act (AI act, GDPR)
- ☐ Data-based decision making
- ☐ All stakeholders
- ☐ *Open the black box of algorithms*
- ☐ Αντίστροφη μηχανική (π.χ., deep fake)

Understanding -> Debunking -> Confidence

➤ [Kahoot-4](#)

Δράσεις για αντίσταση στην παραπληροφόρηση

(I. Pitas, Artificial Intelligence Science and Society Part C: AI Science and Society, 2022)

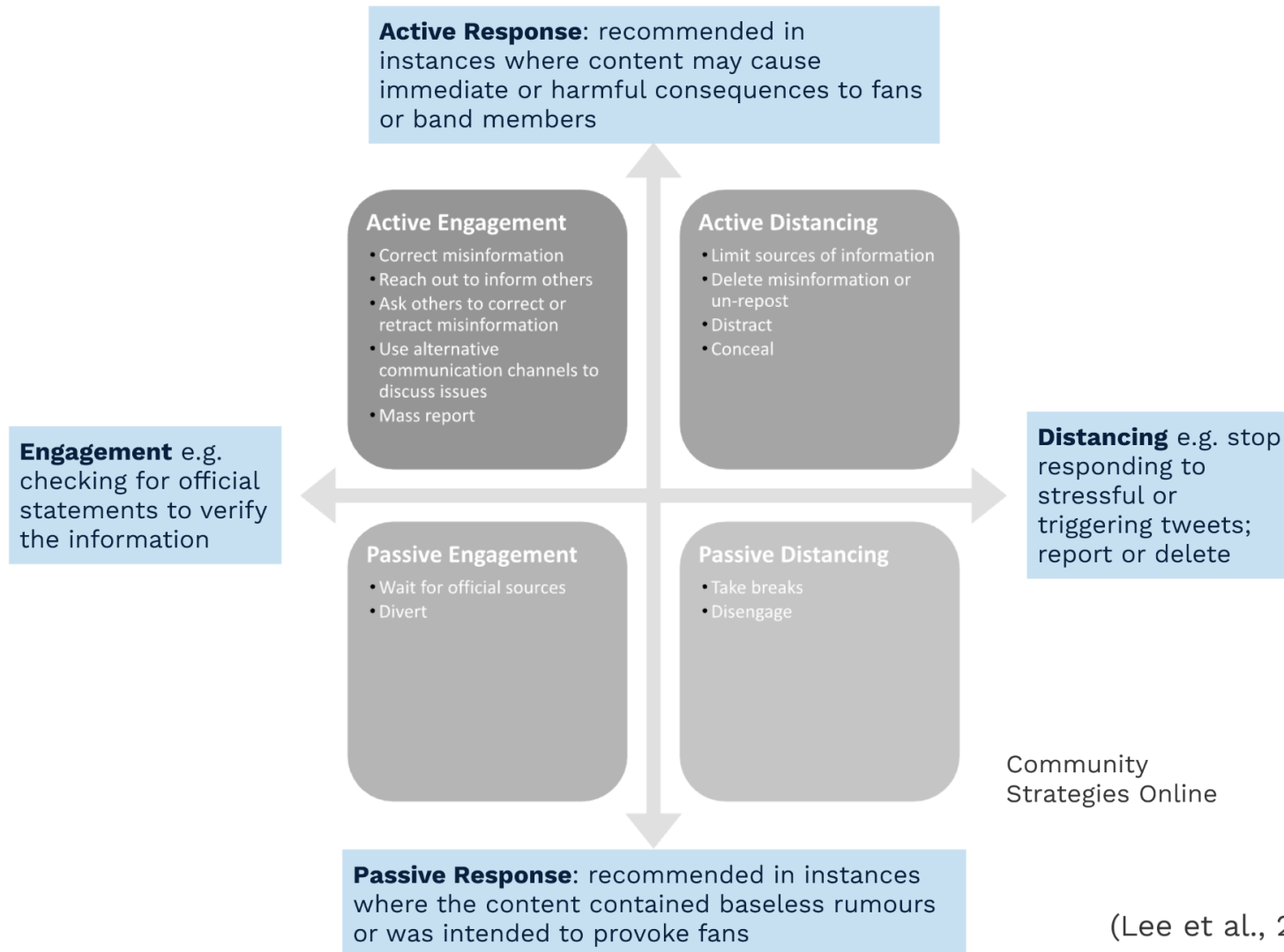
- ❑ Morphosis: Information (exponential) Society -> Knowledge (linear) Society
- ❑ Κριτική σκέψη, φαντασία και συναισθηματική νοημοσύνη vs μηδενισμός
- ❑ Διαλογική εκπαίδευση
- ❑ Πρόγραμμα σπουδών: *Data clustering, similarity, classification (open the black box)*.
Η μηχανική μάθηση ερμηνεύει τα μεγάλα δεδομένα με εποπτευόμενα (παλινδρόμηση, ταξινόμηση) ή μη εποπτευόμενα (ομαδοποίηση) μοντέλα.

Ψηφιακά Εργαλεία

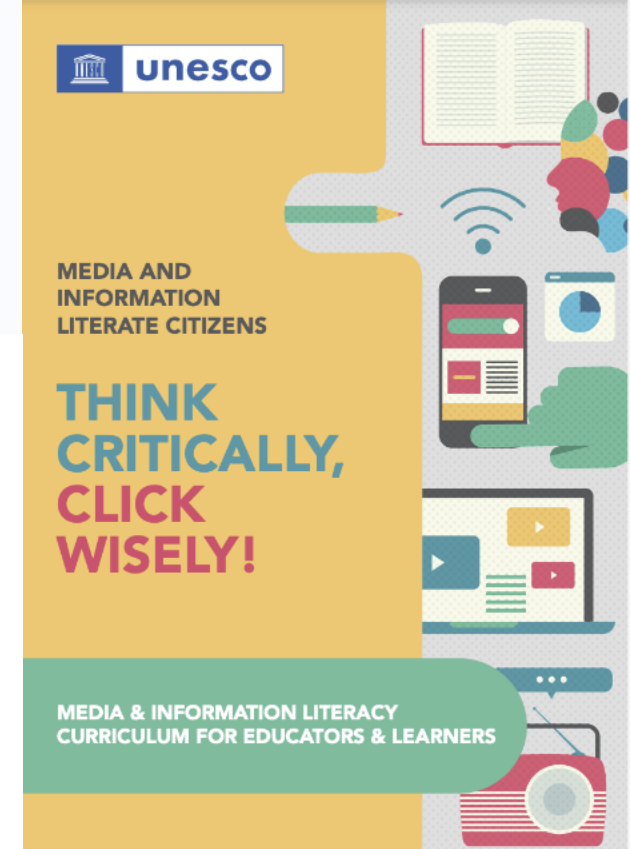
- MILES Platform - <https://platform-miles.erasmusplus.website>
- eClass - <https://eclass02.sch.gr/courses/2351055151>
- Serious games
 - gapminder - <https://www.gapminder.org>
 - getbadnews - <https://www.getbadnews.com/gr>

With whom

- UNESCO: Media and Information Literacy Curriculum
- Take it down

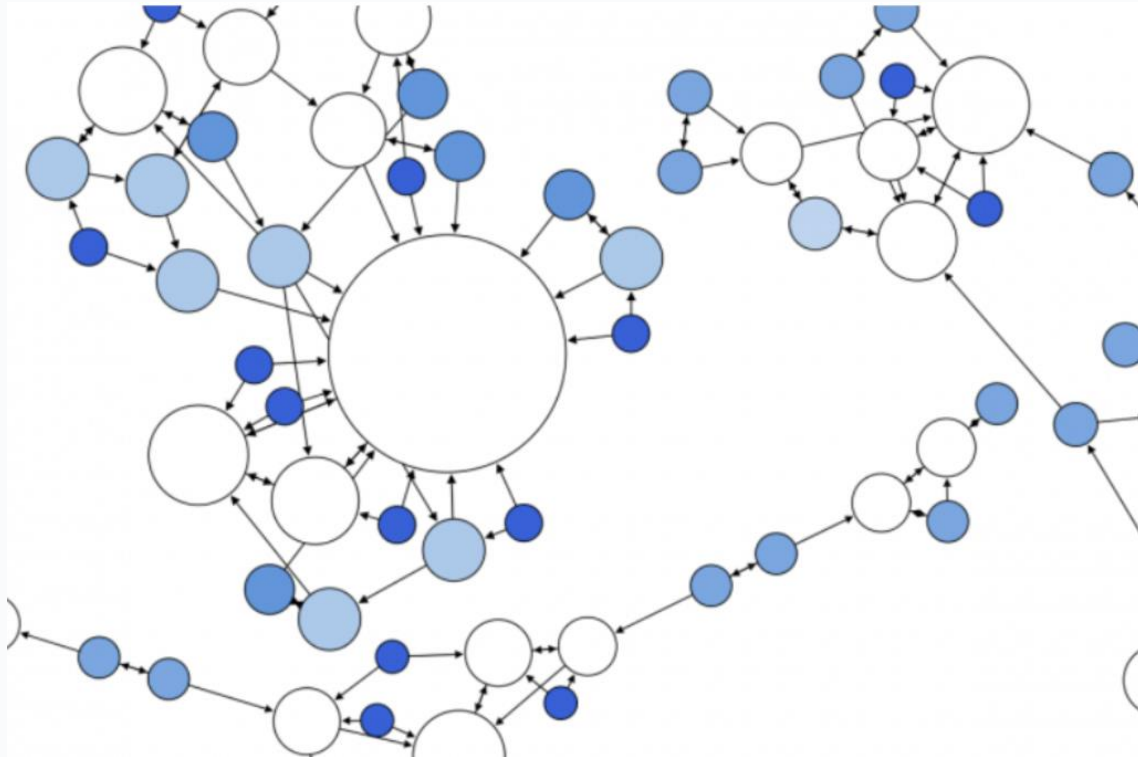

(Lee et al., 2022)

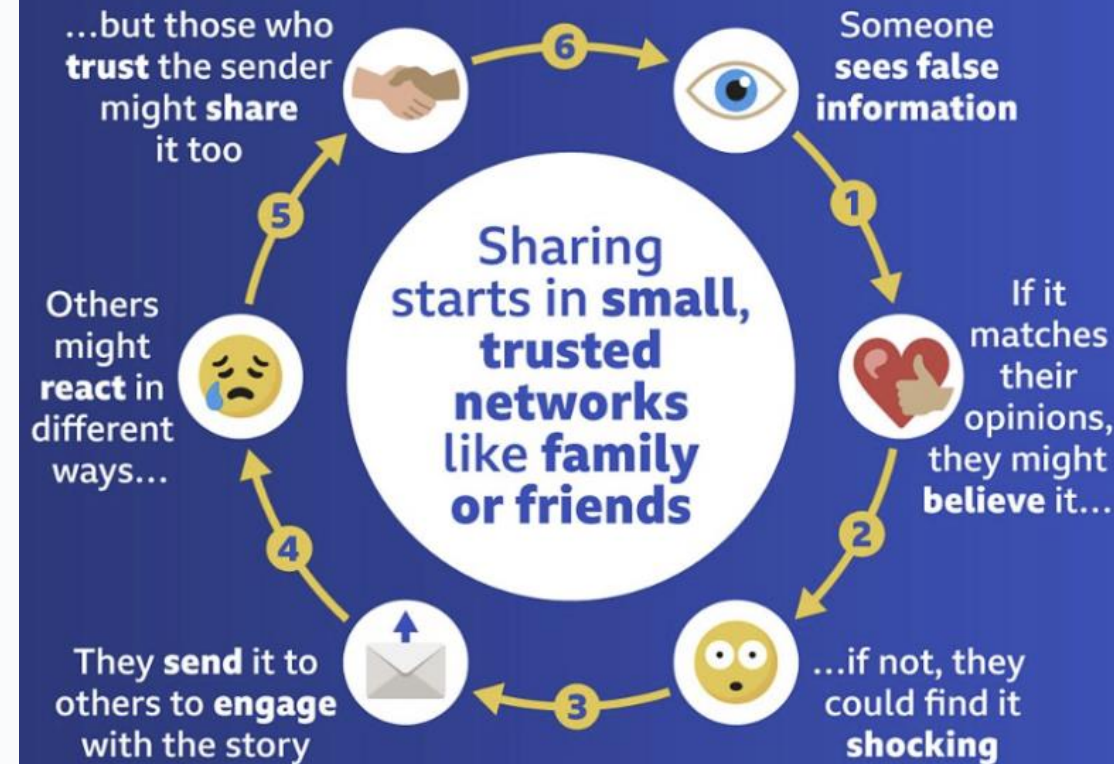

Κοινοτικές πρωτοβουλίες

- **Κοινότητα:** Ανθεκτικότητα έναντι της παραπληροφόρησης
- Bottom-up approach

How does the sharing start?

Καλές Πρακτικές

- [Dig4future](#)
- [MILES](#)
- [Youth Myth Busters](#)
- <https://livewithoutbullying.com>
- [Εκπαιδευτικό σενάριο](#)

Συμπεράσματα

- Η ηθική και η κριτική σκέψη είναι κρίσιμοι παράγοντες που μεσολαβούν στη δημιουργική χρήση των κοινωνικών μέσων (ethics-by-design model)

... Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που μας υποσχέθηκαν ...

Υπόσχεση 1: Σύνδεση με φίλους και κόσμο

Ιδέα: Να επικοινωνούμε εύκολα με φίλους, συγγενείς, κοινότητες

Πραγματικότητα: Μερικές φορές οδηγεί σε επιφανειακές σχέσεις, αίσθημα μοναξιάς, στρες

Υπόσχεση 2: Πρόσβαση στην πληροφόρηση

Ιδέα: Να μαθαίνουμε νέα και γνώσεις εύκολα

Πραγματικότητα: Εκθετική αύξηση παραπληροφόρησης / fake news / clickbait (Infodemic)

Υπόσχεση 3: Έκφραση και προσωπική ελευθερία

Ιδέα: Να εκφράζουμε τη γνώμη μας

Πραγματικότητα: Αλγόριθμοι φιλτράρουν περιεχόμενο, δημιουργούνται echo chambers → ενίσχυση προκαταλήψεων

Υπόσχεση 4: Δημιουργικότητα και διασκέδαση

Ιδέα: Μπορούμε να μοιραζόμαστε εικόνες, βίντεο, AI-generated content

Πραγματικότητα: Το περιεχόμενο χειραγωγεί συναισθήματα, επηρεάζει τις προτιμήσεις μας, ενισχύει στερεότυπα

Πηγές

- ✓ [MILES](#)
- ✓ <https://platform-miles.erasmusplus.website/course/view.php?id=4#section-0>
- ✓ <https://eclass02.sch.gr/courses/2351055151>
- ✓ <https://link.springer.com/article/10.1007/s11423-021-09977-4>

Ευχαριστούμε!

Social media: Ψηφιακή Αθηναϊκή Αγορά ή Ψηφιακή Ρωμαϊκή Αρένα;
Ψευδείς ειδήσεις και παραπληροφόρηση στα ΜΚΔ και ο ρόλος της κριτικής σκέψης

Δημήτρης Τζήμας
Δ/ντής Εσπερινού Γενικού Λυκείου Καστοριάς

Η παρουσίαση βασίστηκε στο MILES Erasmus+ project

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης